

ID 1352
C-2 7/12/1977

STADS- EN DORPSGEZICHTEN EX ARTIKEL 20
VAN DE MONUMENTENWET.

MODDERGAT, DE OERE, gemeente Westdongeradeel.

Toelichting.

Het te beschermen dorpsgezicht omvat het op bijgaande kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekening nr. 046) door een stippellijn omgrensde gebied.

Het voormalig vissersdorp Moddergat ligt op ongeveer 10 km. ten noordoosten van Dokkum, direct aan de voet van de dijk langs de Waddenzee. Het bestaat uit twee buurtschappen: De Oere en De Kamp, waarvan de laatstgenoemde met het in de naburige gemeente Oostdongeradeel gelegen dorp Paesens tot een geheel aan-een-gegroeid is.

Moddergats ontstaan hangt ten nauwste samen met het zich voor de Waddenkust afspelende landaanslibbingsproces, dat ter hoogte van Oostdongeradeel in westelijke richting verloopt. In de periode van de bedijking van de Anjumer- en Lioessenserpolder, die in 1592 tot stand is gekomen, zal de vissersbevolking van Paesens langzamerhand zoveel hinder van de aanslibbing vóór de dijk ondervonden hebben, dat voor een nieuwe vissersnederzetting op een gunstiger gelegen plaats aan de overzijde van het riviertje de Paesens, de grens tussen de beide grietenijen, is gekozen: De Kamp, en in een later stadium verder westwaarts De Oere.

Beide buurtschappen zijn als "verstrooide buurten" aangegeven op de kaart van de grietenij Westdongeradeel uit de in 1698 door Bernardus Schotanus à Sterringa uitgegeven atlas van Friesland.

De visserij is steeds het belangrijkste middel van een overigens marginaal bestaan gebleven tot in 1883 het merendeel van de vissersvloot in een storm vergaan is. Door gebrek aan middelen voor de herbouw van de vloot is de visserij nadien verlopen en is in Moddergat, dat ook geen vervangende werkgelegenheid te bieden heeft gehad, en vooral in De Oere, van enige groei nauwelijks sprake meer geweest.

Het voorstel tot het te beschermen gebied beperkt zich tot De Oere, omdat hier de eerste opzet en het eigenlijke karakter van de oorspronkelijke vissersnederzetting het meest duidelijk herkenbaar is gebleven.

De ruimtelijke opbouw van De Oere bestaat uit een

2.110519160012

een aaneenschakeling van dicht op elkaar gebouwde vissershuisjes langs de zuidzijde van de weg aan de voet van de zeedijk, en uit de "dorpsuitbreidingen", die landinwaarts tot ontwikkeling zijn gekomen, het Visserspad en de Reddingbootreed, respectievelijk evenwijdig en loodrecht op de dijk gericht. De op de kadastrale minuut weergegeven situatie van rond 1830 wijkt in zoverre van deze huidige opbouw af, dat hierop tevens bebouwing aan de overzijde van de weg, direct onder aan de dijk voorkomt. Amovering hiervan is omstreeks 1905 ten behoeve van de toenmalige dijkverzwaring noodzakelijk geweest.

De overige verschillen tussen de op de kadastrale minuut weergegeven situatie en het huidige kaartbeeld berusten op veranderingen, die binnen het bestaande structurele basisgegeven - de aaneenschakeling van huisjes aan de voet van de dijk - tot stand gekomen zijn. Voorbij de Reddingbootreed heeft de bebouwing zich in westelijke richting met een aantal panden in een regelmatige opeenvolging uitgebreid. Het meest oostelijke kavel is intensiever bebouwd, waarschijnlijk omdat de groei van de nederzetting in de richting van De Kamp tegengehouden is door het standvastig agrarisch beleid van een familie, die de gronden tussen De Oere en De Kamp eeuwenlang in handen heeft gehad. Tengevolge van de bevolkingsafname in deze eeuw zijn in de hechte bebouwing door sloop van enkele pandjes grotere tussenruimten ontstaan.

De voor De Oere kenmerkende bebouwing bestaat uit eenvoudige woonhuizen van baksteen; één bouwlaag met kap hoog en steeds een weinig wisselend in goothoogte of dakhelling. Het schilddak en het zadeldak tussen topgevels, gedekt met rode Hollandse of in een enkel geval met zwarte geglazuurde Friese pannen, zijn de meest voorkomende dakvormen, waarbij de nokrichting loodrecht op de voorgevel overheerst. In de topgevels met een asymmetrische doorsnede, ten gevolge van het hoogteverschil tussen de beide zijgevels, komen in het algemeen twee verticaal gelede ramen en een deur in het lage gedeelte van de gevel voor met twee kleine vensters op de verdieping. De gevelindeling van de overige panden loopt nogal uiteen. Een aantal panden is tot ongeveer een halve meter boven het maaiveld met dodekop bestreken of gepleisterd. Lage heggetjes en eenvoudige houten hekjes vormen bij vrijwel elk huis de afscheiding tussen het ondiepe voorerf en de openbare ruimten, waarvan de weg langs de zeedijk bestraat is en het Visserspad, de Reddingbootreed en andere paadjes tussen de bebouwing voor

voor het merendeel onverhard zijn.

Tezamen leveren de vissershuisjes door de geringe onderlinge verschillen, de situering in de steeds een weinig verspringende voorgevelrooilijn en door het flauw gebogen beloop van de zeedijk een gedifferentieerd dorpsbeeld. Het enige met riet gedekte boerderijencomplex vormt met de erfbeplanting en het daarachter zichtbare lijnenspel van de in een regelmatig rhytme gegroepede schild-daken een fraaie entree van De Oere vanuit het westen.

Omdat de structuur van De Oere geen wezenlijke veranderingen heeft ondergaan en in de bebouwing geen in schaal of karakter afwijkende elementen tot stand zijn gekomen is de oorspronkelijke relatie tussen de buurtschap, het zware dominerende dijklichaam en de omringende weilanden nergens verstoord. Hierdoor is het niet alleen mogelijk om komend van De Kamp of van Nes de compact bebouwde nederzetting geïsoleerd in het open land te zien liggen, maar ook om vanuit de intieme bebouwing via de smalle tussenruimten doorkijkjes te beleven van het buitengebied en de daarin gelegen karakteristieke door bomen omringde friese boerderijen.

De ruimtelijke opbouw en de bebouwing van de oorspronkelijke vissersnederzetting De Oere vormen een historisch stedenbouwkundige totaliteit, die een aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht rechtvaardigen. Vanwege de bijzondere karakteristieke ligging in het landschap zijn de omringende percelen van het agrarische buitengebied binnen het voorstel opgenomen.

Een nadere uitwerking van het beschermde dorpsgezicht zal dienen plaats te vinden in een bestemmingsplan ex artikel 37, lid 5 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Hierbij wordt vooropgesteld dat de bescherming geen bevriezing van de bestaande situatie inhoudt, maar dat het gaat om het scheppen van een kader, waarbinnen een ruimtelijke ontwikkeling met behoud van de hierboven beschreven karakteristieke waarde mogelijk is.